

הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל

אב"ד טעפליק ובית ישראל
ירושלים ת"ו

הזכרת עשרת בני רב פפא כנגד עשר פשרות שעשה רב פפא במחלוקות

אוצר החכמה

1234567

הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל נודע בשערים בשם "הגאון מטעפליק" ע"ש מקום רבנותו הראשון, נולד בשנת תרל"ו, באוקראינה. בשנת תרפ"ב עלה ארצה והתיישב בירושלים, שם הכירוהו הכל כמורה הוראה מובהק שכל רז לא אניס ליה. נתקבל לכהן כרבה של שכונת בית ישראל בירושלים עד להסתלקותו ביום כ"ח סיון תש"ח. הדברים דלהלן נלקחו מתוך ספר הדר יצחק (ירושלים ת"ש). מחבר הספר, הג"ר יצחק ווידלר זצ"ל מספר (בעמ' קמ"ט) כי שמע את הדברים מהגאון מטעפליק בעת שעשו סיום מסכתא בירושלים. הדברים חזרו ונדפסו בספר ישועות שמשון שהוא אסופת מאמרים וחדו"ת של הגאון הנ"ל.

פפא

מעתה להזכרת עשרת בני רב פפא בסיום מסכתא, זהו כנגד עשרה דבריא בחילוקי דעות דרבנן שמצינו בש"ס שהיה רב פפא חושש לתרווייהו ואמר בלשון "הלכך", ה"ה:

א. ברכות (נט, א) הרואה את הקשת בענן כו' מברך, מאי מברך ברוך זוכר הברית, במתניתא תנא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר - אומר נאמן בבריתו וקיים במאמרו, א"ר פפא הלכך נימרינהו לתרווייהו ברוך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו.

ב. ברכות (ס, ב) הנכנס לבית הכסא וכו', כי נפיק אומר ברוך אשר יצר את האדם בחכמה וכו', מאי חתים רופא כל בשר. רב ששת אמר מפליא לעשות, א"ר פפא הלכך נימרינהו לתרווייהו רופא כל בשר ומפליא לעשות.

ג. שבת (כ, א) גבי מדורה, ואם הדליק עץ יחידי, רב אמר רוב עביו, ואמרי לה ברוך הקיפו, אמר רב פפא הלכך בעינן רוב עביו ובעינן רוב הקיפו.

ד. מגילה (כא, ב) הקורא את המגילה מקום שנהגו לברך יברך כו', גמ' לא שנו אלא לאחריה אבל לפנייה מצוה לברך כו', לאחריה מאי מברך, ברוך אתה כו' הרב את ריבנו כו', ברוך אתה ד' הנפרע לישראל מכל צריהם, רבא אמר האל המושיע, אמר רב פפא הלכך נימרינהו לתרווייהו ברוך אתה ד' הנפרע לישראל מכל צריהם האל המושיע.

ה. תענית (ו, ב) מאימתי מברכין על הגשמים כו' מאי מברכין, מודים אנחנו לך על כל טיפה וטפה שהורדת לנו, ור' יוחנן מסיים בה הכי כו' בא"י רוב ההודאות, רוב

הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל

ההודאות ולא כל ההודאות, אמר רבא אימא האל ההודאות, א"ר פפא הלכך נימרינהו לתרווייהו רוב ההודאות והאל ההודאות.

ו. תענית (כט, א) משנכנס אב ממעטין בשמחה כו', אמר רב יהודה כו', כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, אמר רב פפא הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה באב דריע מזליה ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה.¹

ז. יבמות (עא, ב) גבי הא דאמרו ובמדבר מאי טעמא לא מהול, איבעית אימא משום חולשא דאורחא, ואיבעית אימא משום דלא נשיב להו רוח צפונית, דתניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להן רוח צפונית, מאי טעמא, איבעית אימא משום דנזופים הוו, ואי בעית אימא דלא נכדור ענני כבוד, א"ר פפא הלכך יומא דעיבא יומא דשותא לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן ביה כו'.

ח. סוטה (מ, א) בזמן ששליח צבור אומר מודים העם מה הם אומרים, אמר רב מודים כו' על שאנו מודים לך, ושמואל אמר אלהי כל בשר כו', רבי סימאי אומר יוצרנו יוצר בראשית כו', נהרדעי אמרי ברכות והודאות לשמך הגדול כו', רב אחא בר יעקב מסיים בה הכי כן תחיינו כו' ותאסוף גליותנו לחצרות קדשך כו', אמר רב פפא הלכך נמרינהו לכולהו.

ט. חולין (מו, א) גיטל הכבוד ונשתייר הימנה כזית כשרה כו'. כזית שאמרו במקום מרה, רב אדא בר אהבה אמר במקום שהיא חיה, אמר רב פפא הלכך בעינן כזית במקום מרה ובעינן כזית במקום שהיא חיה.

י. חולין (סה, ב) בחגבים כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרצולים וכנפיו חופין את רובו. מאי רובו, אמר רב רוב ארכו ואמרי לה רוב הקיפו, אמר רב פפא הלכך בעינן רוב ארכו ובעינן רוב הקיפו.

יידוע מה שאמרו חז"ל בגמ' שבת (כג, א) רש"י מכות (י, ב) האי מאן דרחים רבנן

(1) בספר יומא טבא לרבנן ציין כי דברים אלו של הגאון מטעפליק חזרו ונדפסו בספר ישועות שמשון בו נאספו שמועותיו. ושם העיר הרב קלמן כהנא ז"ל דלכאורה במקרה זה אין מאמרו של רב פפא בא לפשר בפלוגתא ולצאת ידי"ה כולם דאין בזה כל פלוגתא, וצ"ע. לאמיתו של דבר נראה שגם בזה יש פלוגתא סמויה שהלא הפוסקים הביאו רק הא דמשנכנס אב ממעטין בשמחה וזהו דין המשנה בתענית שם. אך לא הביאו משנכנס אדר מרבין בשמחה, פרט למג"א בתחילת הלכות פורים. כנראה שסברו שאם התנא לא שנה זאת אזי חלק על מה דנאמר בגמ' דכשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר וכו', לפיכך לא הביא רבי במשנה דין זה. ואעפ"כ פסק רב פפא "הלכך" וכו' דסבר לפשר כמו שני התנאים. והשו"ע והפוסקים שלא הביאו דינא זה דר"פ, אפשר שסברו לא לסמוך על זה, כיון שאפילו בחזרת דעה לא נזכר תנא האומר משנכנס אדר מרבין בשמחה (פרט למג"א).

הויין ליה בנין רבנן. ורב פפא דהיה חושש לכולהו ואמר בלשון "הלכך" – דהוה רחים רבנן, לזה הטעם זכה רב פפא לעשרה בני' דהוו רבנן, ולהזכירם ג"כ בסיומי מסכתות הש"ס.

אוצר החכמה

הודפס לראשונה

תוספת נאה

אוצר החכמה

[בספר נר למאה על עניני פורים ומגילה מאת הרב ירחמיאל זלצר (ניו יורק), כתב דברים דומים וייחס זאת לחתם סופר² שהוסיף על הנ"ל תוספת נאה – דבאמת הזכרת עשרת בני ר"פ, שהם כנגד עשר מחלוקות שביניהן עשה רב פפא שלום והכריע להלכה ככל הדעות, מתאימה לסיום הש"ס, שכן רבינו הקדוש סיים את הש"ס (בסוף משניות עוקצין) במאמר של שלום, אמר ר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. ובתוס' יו"ט שם כתב וז"ל: ומאמר הזה ראוי להיות בחתימת המשנה כי ה' עוז לעמו יתן נאמר על שעת מתן תורה כמו שדרשו חז"ל בענין (זבחים קט"ז). ומכיון שכשניתן להם העוז, היא התורה, ברכם גם בשלום, נדע מזה שזאת התורה היא גורמת ברכת השלום וכר' עיי"ש].

הודפס

הודפס

הודפס